

Gyldenposten

Organ for Loge nr. 122 Gyldenborg.

Nr. 3- 2022 årgang 21.

Vennskap

Kjærlighet

Sannhet

Leder i Gyldenposten

Mine brødre

Jeg vet ikke hvilke forventninger dere har til julen og det nye året, men vi har vel alle egne ønsker for fremtiden. Selv har jeg et ønske om fred i Europa og resten av verden.

Med Gyldenborg i tankene, håper jeg at "søkertørken" er tilbakelagt for oss. Det blir i iallfall innvielse av en ny bror den 16.jan. Den kvelden kommer Distriktsrådet til oss for å overvære seremonien, det er fokus på hvordan seremonien gjennomføres i logene i 2023.

Vi satser på venneaften igjen 20.februar, og håper selvfølgelig at det blir søknader som resultat.

Ha en flott jul og et godt nyttår alle sammen.

Arild Bråten

Overmester og ansvarlig redaktør

Ansvarlig redaktør: OM Arild Bråthen
Redaktør: XOM Kåre Rogne
Elektronisk redigering: XOM Erik Haug

Redaksjonen er avsluttet 15. desember 2022

Nytt fra sekretæren

Vi gratulerer - Runde år

25.12 Roger Jacobsen 65 år

Br. Kåre Hansen 40 års juvel

Gyldenposten gratulerer hjerteligst.

Overmester har ordet

Gode Brødre

Mine brødre, nå er vi kommet til adventstiden. Ukene flyr for fort. Advent kan bety så mye forskjellig for den enkelte, noen har religiøse tanker og andre har helt andre forestillinger om advent. Men uansett har alle forhåpninger om julen og det nye året som ligger foran oss.

For meg er denne tiden fylt med håp og ønske om stille dager, med lys og rolige stunder i i denne mørkeste tiden av året. Man må prøve å gire ned og finne tid litt ro og ettertanke.

I logesammenheng tror jeg vi sammen kan få en positiv utvikling når det gjelder å få med nye brødre. Her gjør nå nemnd for styrkelse og ekspansjon et meget godt stykke arbeid. Dette er også det viktigste feltet å ha i tankene i tiden framover.

Skal vi få utvikling i logen vår, må vi få med nye og yngre medlemmer. Yngre har helt klart mange gode ideer vi kan dra nytte av i vårt virke.

Vi gjennomførte venneaften den 21. nov. Det ble en fin kveld både

i salen og på ettermøte. Den 5. des. får bror Kåre Hansen tildelt 40års-veteranjuvel. Da blir det besøk av DSS og hans storembedsmenn som skal forstå den tildelingen. Stilfullt og vel fortjent. Så står julemøtet for tur, det er et av årets høydepunkter. Da står damene fra Ad Astra for Serveringen av mat og drikke, som alltid er det stilig og profesjonelt utført. Det blir ikke noe Luciaspill i år, men i 2023.

Avslutningsvis vil jeg ønske dere alle en riktig god jul og et riktig godt nytt år, både logemessig og privat.
Husk å ta vare på dere selv og de dere er glad i.

MBH i Vennskap, Kjærlighet og Sannhet
Arild Bråten
OM

Undermester har ordet

Kjære Brødre!

Høstterminen nærmer seg slutten og heldigvis har møtene i høst kunne gå som planlagt. Viruset som har påvirket møtevirksomheten tidligere i år, har holdt seg på god avstand i høst.

Det gleder også Undermester at oppmøtet har tatt seg opp. Det har vært flere brødre på møtene nå i høst, og flere og flere deltar også på ettermøtene.

På ettermøte den 3. oktober hadde vi høstterminens quiz. Det ble som vanlig stort engasjement og selvfølgelig en diskusjon om quizmaster hadde korrekte svar. Men jeg kan med sikkerhet si at riktig vinnere ble kåret.

Den 17. oktober fikk vi et svært fengende foredrag av bror Erik Haug. Temaet i foredraget var Festningens historie og hva festningens venner er opptatt av. Det er utrolig hva bror Erik kan om dette temaet og jeg ønsker å takke for et svært lærerikt foredrag. Brødrene ga

tilbakemelding til meg om at dette hadde vært svært interessant.

Vi har prøvd å ha et variert program på ettermøtene, og det vil vi fortsatt forsøke. Noen ganger kan det faktisk være ok å slappe av med en kaffekopp og den «gode samtalen». Ta kontakt med Undermester hvis du sitter inne med noe som ønskes på ettermøte.

I skrivende stund er det igjen 2 møter i høstterminen. Det er ikke hvilket som helst møter – både tildeling av 40 års veteranjuvel, og vårt tradisjonsrike julemøte. Dette er festdager for vår losje.

Jeg ønsker alle brødre med familier en Riktig god jul og et Godt nyttår!

Med broderlig hilsen
Undermester
Terje Sletholen

Eks OM har ordet

Kjære Brødre.

Nå nærmer det seg jul, og vi har heldigvis kunnet avholde samtlige logemøter etter sommeren på normalt vis, uten noen form for koronarestriksjoner. Nå virker det nesten litt fjernt med alt det vi måtte forholde oss til for bare ett år siden. Vi får da inderlig håpe at vi slipper å dra i gang med Logemøter på Teams igjen.

Selv om vi har kunnet ha Logemøter, så har vi dessverre måttet endre litt på innholdet på en del møter, på grunn av at vi ikke har fått inn nye medlemmer på en stund, og da kan vi jo heller ikke ha gradspasseringer. Nå ser det heldigvis ut til at vi kan få noen nye Brødre i januar. Det var en interessant som hadde anledning til å møte på vår venneaften, og han virket da i hvert fall positiv.

En liten replikkveksling som jeg overhørte under Brodermåltidet på denne venneaftenen synes jeg var litt morsom og også dessverre litt betegnende for vår Loge. Vår gjest spurte Bror Bjørn Thomassen om han hadde vært med i Logen lenge? Bror Bjørn svarte da at han hadde

snart vært med i 30 år, - men fortsatt så er jeg med på å dra gjennomsnittsalderen ned, la han til. Dette er dessverre en realitet som vi må forholde oss til. Rekrutteringen til vår Loge har dessverre vært veldig liten de siste årene. Så igjen oppfordrer jeg alle Brødrene til å gjøre en innsats for å få nye Brødre til vår Loge.

Dette var i grunn alt jeg hadde på hjertet denne gangen, så da vil jeg avslutte med å ønske alle Brødrene en riktig god og fredfull Jul, og et godt nytt år.

Med Broderlig hilsen i
Vennskap, Kjærlighet og Sannhet

Jens-Erik Onsrud
Fung. Eks Overmester

Storrepresentanten har ordet Gode Brødre

Julen nærmer seg nå med raske «skritt» og vi har tilbakelagt en forholdsvis hektisk høsttermin i for Nevnd for Styrkelse og Ekspansjon. Dette har sin årsak i at vi har arbeidet vidt i våre naturlige rekrutteringsområder for vår loge, for å skaffe nye medlemmer. Foruten nevndens medlemmer har mange brødre lagt ned en betydelig innsats i

rekrutteringsøyemed, så en stor takk til disse og nevndens brødrene. På kort sikt kan dette føre til at vi får nye resepiender og forhåpentligvis noen flere på litt lengre sikt. Men oppfordringen er fortsatt til våre brødre at det er viktig å fortsette med å være aktive med rekrutteringsarbeidet. Å være fadder kan være en fin og interessant oppgave for bl.a. å følge en brors utvikling i logelivet. Storlogen har hovedfokus på rekruttering i kommende valgperiode, noe som kom klart til uttrykk på Storembedsmannsmøte i oktober. Der ble det utnevnt 3 SDSS som skal jobbe med rekruttering i nevndene; Nevnd

for Kunnskap, Nevnd for Styrkelse og Ekspansjon og Nevnd for Rekruttering. Hovedoppgaven for nevndene er å utarbeide noen «verktøy» til bruk for logene, men hovedarbeidet må skje i logene. Distriktsrådet har på siste møte i november bl.a. hatt et aktuelt tema i å øke bruken av digitaliserte protokoller m.m. i vårt daglige virke og lagring i skyløsninger. EUP ungdomsutveksling til Island/USA skal Kongsvinger regionen rekruttere kandidat/elev til utveksling i 2023.

Opplæringen i Den Gode OM (DGOM) har vår UM Terje Sletholen kommet med for denne perioden.

Jeg ønsker alle brødrene med familie en Riktig God Jul og Godt Nyttår

Med hilsen i
Vennskap, Kjærlighet og Sannhet
Svein Erik Børslungen
Storrepr.

40-års veteranjuveltildeling 5. des.-22

Den 5. desember hadde vi den store glede å kunne tildele Bror Kåre Hansen veteranjuvel for 40 års medlemskap i Odd Fellow. Kåre ble tatt opp i Loge 67 Castrum, ble med over når vår Loge ble etablert. Kveldens seremoni ble stilfullt gjennomført av Bror DSS og hans Fung. Storebedsmenn.

Vår Loge er en av de første hvor ledsager får være med under seremonien, så det var spennende både for oss i kollegiet og for Bror Kåre og hans kone, Lillian, som for øvrig er Rebekkasøster. Hun vil motta sin 40-årsveteranjuvel på Ad Astra's julemøte.

Snakker om trofaste Odd Fellows!

På ettermøte ble det flere taler, og en takk fra gode Bror Kåre.

I all ærbødighet
Arild Bråten OM

Bibelen som ligger på vårt alter, har en spesiell historie.

Foto: Svein Hanssen

Det hele begynte med en gave til Storlogen. Bibelen som er en praktfull illustrert familiebibel ble trykket i 1934. På omslaget er det arbeidet fram et bilde i lærplastikk etter en originaltegning av malerinnen Marie Vigeland.

Arbeidet er gjort med hennes samtykke. Marie Vigeland var født i 1903 og døde i 1983. Hun var opptatt av kirkekunst, og har prydet

flere kirker og kapeller spesielt i Oslo-området med sine arbeider. Marie Vigeland var datter av maleren Emanuel Vigeland født 1875 og døde i 1948. Emanuel var bror av Gustav Vigeland født 1869 og døde i 1943, som er mannen bak Vigelandsanlegget i Oslo. Med andre ord så var dette en stor kunstnerfamilie.

Det var lærplastikkeren Jens Johansen som i 1967 ønsket å gi en gave til Storlogen. I gavebrevet skrev Johansen følgende:

«Til Den Norske Storloge IOOF.

Undertegnede som er medlem af loge nr. 10, St. Hallvard, ønsker å forære Den Norske Storloge en familiebibel som følger hærmed. På omslaget har jeg i lærplastikk arbeidet et motiv efter original tegn. af malerinne Marie Vigeland og hennes samtykke.

Det er mit ønske at Storlogen disponerer bibelen som det best må passe. En idè var det kanskje at bibelen loddes ut til et sosialt formål som Ordenen arbeider for.

Med brodelig hilsen i VK og S

Jens Johansen 5/7 – 1967»

Bibelen har vært i Den Norske Storloges forvaring siden. I forbindelse med starten av en 3 årig landssak 1984-1987 bestemte daværende Stor Sire Erik Evje at «Klenodiet» skulle kjempes om i en intern konkurranse mellom ordensenheterne. Dette ble omtalt i De Tre Kjederledd nr. 5/1984 som «Landssakens klenodium». Hvor det bl.a. står:

«Odd Fellow – Norges nye store landssak, med siktemålet gjennom 3 år å bygge opp til «Odd Fellow Medisinsk- Vitenskapelig Forskningsfond.

«

Videre står det: «Et spennende og fascinerende innslag i landssakens aksjonsmønster er: Den interne «konkurranse» mellom ordensenheterne som skal pågå gjennom hele innsamlings-perioden på 3 år.»

Foto: kopiert fra DTK nr. 5/1984

Den Norske Storloge hadde bestemte at dette meget verdifulle klenodiet, verdsatt i 1991 til kr. 50.000,-, skulle settes opp som «gave» til den Odd Fellow Loge eller Rebekkaloge som gjorde den beste innsatsen under den store landsinnsamlingen for opprettelsen av Odd Fellow Medisinske Forskningsfond.

Lærplastikkeren Jens Johansen er gått bort for mange år siden. Daværende Stor Sire Erik Evjen uttalte at han følte seg overbevist om at Storlogen handlet i Jens Jensens ånd når hans gedigne gave, den praktfulle familiebibelen, nå går til den av våre loger som har ydet størst bidrag pr. medlem. Da vil dette klenodium også for framtiden bli bevart på en verdig måte.

Vinneren av den interne konkurransen om beste Loge i forbindelse med innsamlings-aksjonen ble Loge nr. 2 Eidsvold i Oslo. Bibelen ble overrakt Odd Fellow Loge nr. 2 Eidsvold av Stor Sire Einar Brovoll til OM Åge Andersen i logens møte den 20. mai 1987

Foto: kopiert fra DTK nr. 4 1987

Loge nr. 2 Eidsvold i Oslo, bestemte umiddelbart at den praktfulle illustrerte familiebibelen skulle gis videre som gave til – «Den første nystiftede Loge innen Distrikt nr. 1» – etter Landsaksjonen.

Det var særdeles populært i Loge nr. 2 Eidsvold at det var vår Loge nr. 122 Gyldenborg som skulle få Bibelen i gave ved institueringen den 26. april 1991.

Skrevet og innsendt av X Storrepr. Svein Hansen

Jul i stallen

Det var en gang et barn som satt på fanget til moren og ville høre om julen. Da fortalte moren om julen i stallen. Det var en jul for lenge, lenge siden og langt borte, men barnet så alt for seg, som om det hadde hendt i deres egen stall og på deres egen gård.

Dette fortalte moren:

Det var en gang en kveld for lenge, lenge siden. Da kom en mann og en kvinne vandrende veien fram i mørket. De hadde gått langt og var trøtte, nå ville de sove, men de visste ikke hvor. På alle gårder var lysene slukket, folk hadde gått og lagt seg, ingen brydde seg om dem som vandret på veien. Mørkt og kaldt var det den kvelden for lenge, lenge siden. Ikke en stjerne lyste på himmelen. Men ved veien lå en liten stall. Mannen gløttet på døren og lyste med lykten. Kanskje stod det dyr der inne? Der dyr sover, der blir det varmt, og de to vandrende frøs og var trøtte.

Jo, i stallen var det dyr. De sov allerede, men da de hørte noen i døren, våknet de og de så at de to vandrende kom inn. Og de så den unge kvinnen stå der i lyset fra lykten. Men hvorfor hun kom inn i stallen til dem så sent på kvelden, det skjønte de ikke.

Kanskje skjønte de likevel at hun frøs og var sulten og trøtt. Kanskje skjønte hesten det da hun stakk to kalde hender inn under mannen på ham og varmet dem der.

Kanskje skjønte kua det da kvinnen melket henne og drakk den gode, varme melken hun gav. Kanskje sauene skjønte det, de også, for da kvinnen hadde lagt seg

ned i halmen og skulle sove, flokket de seg rundt henne, så hun skulle ha det varmt.

Så senket natten seg stille over stallen og over alle som sov der inne. Men da natten var som mørkest, hørtes det første skriket fra et nyfødt barn gjennom stillheten.

Og i samme stund brast alle nattens stjerner fram på himmelen. En var større og klarere enn de andre. Rett over stallen stod den og skinte med det klareste lys.

Nå var det noen gjeterne ute den natten. De skulle hente hjem sauer som var blitt igjen ute i beitemarken etter at vinteren var kommet. Og gjeterne så stjernen tennes over stallen, de så hele himmelen flamme opp av lys.

– Hvorfor skinner slik en stjerne over stallen vår, sa gjeterne til hverandre. – Kom, så går vi og ser hva som er på ferde.

Langs tilsnødde stier skyndte de seg hjem med sauer og lam. Og i stallen fant de et nyfødt barn som lå i armene på moren.

– Stjernen skinner for barnets skyld, sa gjeterne. – Aldri før er et barn blitt født i stallen vår. Men barnet måtte få sove, og i stallen var det verken vugge eller seng. I stallen var det bare en krybbe. Da redde moren en seng til barnet sitt der. Hesten stod stille og så på. Kanskje skjønte han at barnet trengte krybben hans til å sove i. Så gikk natten. Barnet sov i krybben, dyr og gjeterne stod tause rundt det, alt var stille.

Og over den gamle stallen lyste julestjernen. For det var en julenatt alt dette hendte. En julenatt for lenge, lenge siden. Den aller første. Slutt.

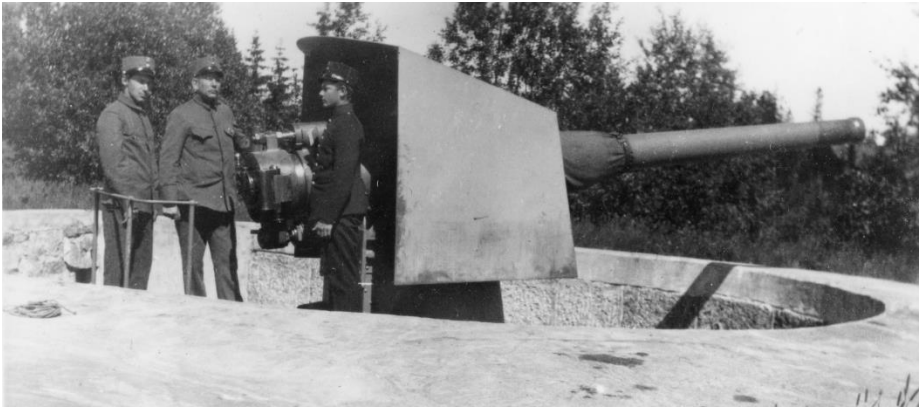
Astrid Lindgren

Vardefortet.

Fortene på Vardåsen ble til som en følge av den skjerpede situasjonen mellom Norge og Sverige under «Konsulatkrisen» på 1890 tallet. Det spisset seg veldig til i 1895 og ordet krig ble nevnt flere ganger, men Norge hadde svak militær styrke så vi måtte gi oss. Stortinget bevilget i de etterfølgende årene store beløp til panserskip, kyst befestninger og oppbygging av en hær. Og som et ledd i den generelle opprustningen ble det i 1899 opprettet en såkalt «Befestnings kommisjon» for sikring av tilgangene til Christiania. Komiteen bestod av general major Melby, major Ebbesen og Kongsvinger mannen artillerikaptein Georg Stang. Han ble etter en tid forsvarsminister og ble erstattet av kaptein Holtfodt.

Det var 2 naturlige veier fra Stockholm til Christiania, som på 1600 tallet, over Halden og oppover langs Oslofjorden eller veiene langs vassdraget fra Magnor mot Kongsvinger og langs Glomma videre mot Christiania.

Kommisjon innså i mars 1901 at den gamle festningen ved Kongsvinger, som var militært nedlagt alt i 1823, var for svak til å stå imot moderne fiendtlig artilleri plassert for eksempel på Holtberget. For å sikre seg mot dette, ønsket de å anlegge en moderne og kraftig befestning på Vardåsen. Kommisjonen ønsket at det bygges et permanent og stormfritt festningsverk for 4 stk. 12 cm kanoner. De skulle plassert slik at alle 4 kanonene kunne dekke alt innenfor Gjølstad (nordover) og Marikollen (sydvest). Kanonene skulle monteres på svingskiver på 360 gr. og hadde en rekkevidde på ca. 10 km.

Ingjald Rokstad, Ricard Rokstad og Anders Rokstad. Foto: Forsvarsmuseet Oslo – 1925-1926

Formålet med fortene og deres «såkalte» langtrekkende og hurtigskytende kanoner, var den samme som anleggelsen av Kongsvinger festning i 1681 å hindre inntrengere fra øst (Sverige) å angripe Norge (Christiania).

Politikerne brukte ikke så lang tid på beslutningsprosessen den gangen. Fra kommisjonen så problemet til var alt operativt gikk det bare 2 år.

Alt sommeren 1901 ble det kjøpt inn ca. 500 mål rundt på Vardåsen, der hvor radarstasjonen og fengselet ligger i dag. Anleggskontor ble lagt til Langeland gård i september 1901.

Kanonenes nøyaktige plassering ble avgjort 29. desember 1901, og byggearbeidet startet umiddelbart etter på. Befestningene skulle bestå av to fort, Gullbekkfortet (der hvor radaren står i dag) og Vardefortet (ved parkeringsplassen), hver med to hurtigskytende kanoner. Begge fortene fikk to underjordiske tunneler for soldaten. For å få bra boforhold for soldaten inne i fjellet ble det satt opp små trehus med bølgeblikktak og ildsted. Fuktigheten var ett stort problem. Den ene kasernen under Vardefortet er resturet og bygget opp slik den var med plass til ca. 40 soldater. I det største rommet under Vardefortet er kasernen ødelagt av råte og fukt etter over 120 år, men KfV har ønske om å rydde opp her i samarbeid med Riksantikvaren og Forsvarsbygg. En lang

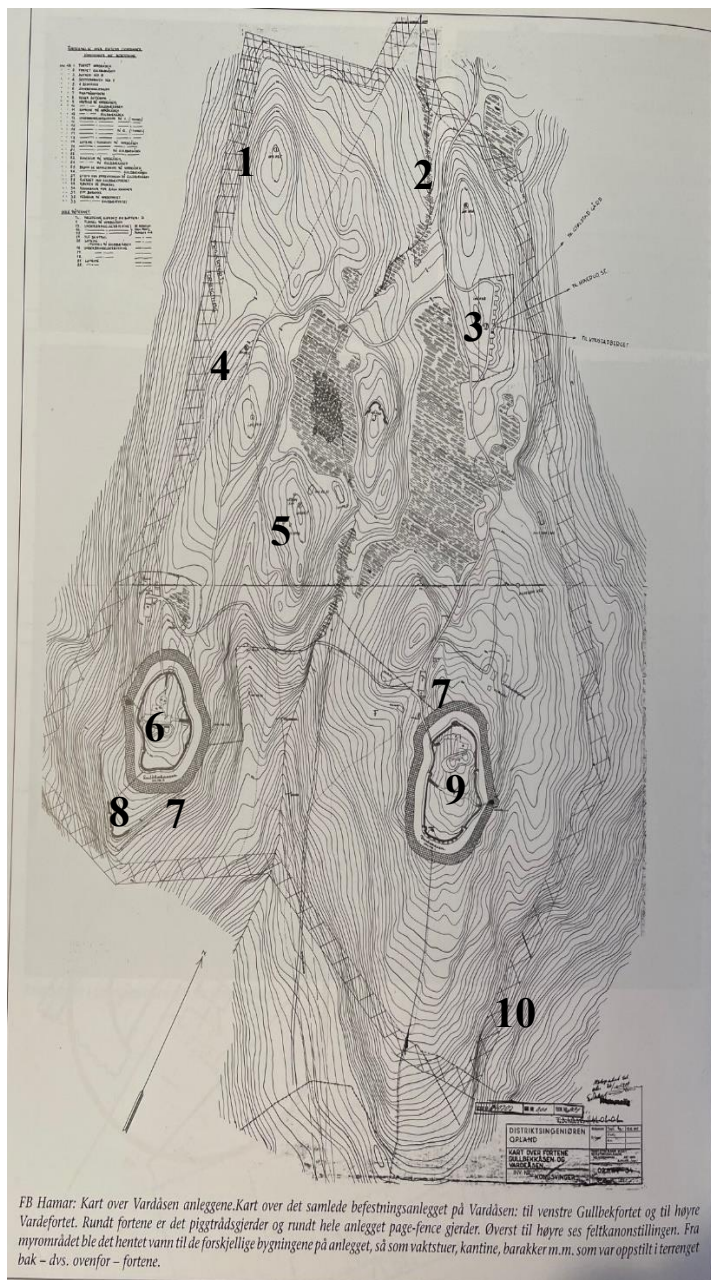
gjennomløpene tunnel ble ryddet for senger osv. etter 2. verdenskrig og brukt til lager av luftforsvaret.

Kart over Vardefortet

1. 400 m skyttergrav med piggrådsperringer utenfor rundt anlegget
2. Restaurert kaserne
3. Mannskaps kaserne, ikke restaurert
4. Kanonstillinger for 12 cm kanon
5. Kaponiere
6. Kaserne, ikke resurert
7. Skyte stillinger

Oversiktskart (fra 1904) over alle anleggene på Vardåsen

1. Blokkhus 1, ofte kalt Astrid fortet
2. Blokkhus 2
3. 8,4 cm feltkanonstilling
4. Blokkhus 3
5. Blokkhus 4
6. Gullbekkfortet (i dag radarstasjon for luftforsvaret)
7. Piggråd gjerde
8. Skyttergrav med tunell opp til Gullbekkfortet
9. Vardefortet
10. Piggråd gjerde rundt hele anlegget. Kun noen stolper igjen

Moderne kanoner m/riflede løp og baklade mekanisme var langt mer presise og effektive enn de gamle kanonene med glatte løp og munnladning. Dette med økt hastighet og skuddvidde, gjorde at man kunne utnytte de høyeste punktene i terrenget, behersket større områder enn før. Man fikk full kontroll av veiene og jernbanen fra Sverige.

I tilknytting til kanonstillingene var det tunneler i fjellet med brakker for mannskap og offiserer, ammunisjonslagre, vanntanker og latriner. Mellom kanontårnene er det kommandoplass med et stålskjold over. Kanonmannskapene hadde kort og sikker vei opp fra sine kaserner i fjellet under kanonstillingene og opp til kanonene.

Den ene kanonstillingen på Vardefortet.

Skyttergraven med motraljøsestilling

Fortene måtte ha nærforsvar mot fiende som angrep til fots. I den forbindelse ble det anlagt skyttergraver for infanteri rundt kanonstillingene. Skyttergraven har 4 traverser og 12 overdekkede rom med plass for 8 soldater i hver. På det «farligst utsatte» stedet er det dessuten en kaponiere m/skyteskår. På hvert av fortene er det og laget plass for 2 stk 6,5 mm mitraljører.

Hotchiss mitraljøre

Rundt infanteriforsvaret går det et 10 meter bredt piggtråd hinder og et page-fence (piggtråd gjerde) gjerde av jernstolper og piggtråd.

For å supplere fortens ild-styrke mot NØ ble det bygget kanonstillinger nord for Vardefortet med 6 stk. 8,4 cm feltkanoner M/1887 med 6 000 m rekkevidde og 2 stk. posisjons skyts med overdekkede rom for kanon betjeningen.

Bilde viser en 8,4 cm M/1887 kanon. Det ble frem mot 1896 levert 129 stk til Norge, hvorav 12 stk kom til Kongsvinger. 4 av disse leveres Vardefortet juni 1905

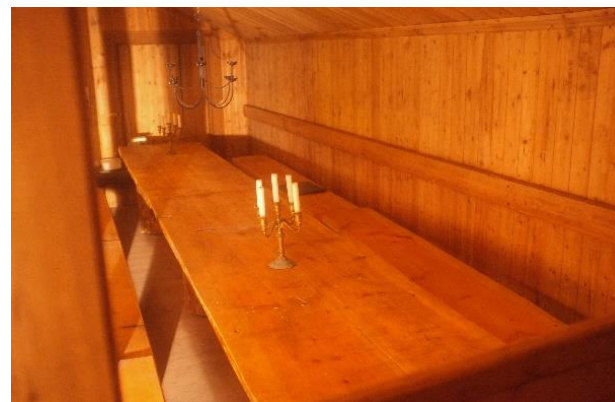
De av mannskapene som ikke tjenestegjorde på selve fortene ble innkvartert i skogområdet bak: Her var det bygget blokkhus, løpegraver, og noen mindre skanser, kjøkken/messebygninger, brakker, oppholdsrom for offiserer, latriner mm.

Husene inne i fortene ble bygget og levert av Kongsvinger Høvleri og Trevarefabrikk i tillegg til to stykk latriner ved hvert fort.

Det ble en videre utbygging i 1905, infanteriskanse nord for Gullbekkfortet og 4 stykk blokkhus nord for fortene.

Langbord i den restaurerte kasernen

Kasernene ble bygget som vanlige hus Inne i fjellet. Pga høy fuktighet er mye Ødelagt.

Anleggene fikk sikkerhetsbesetning alt i 1903 med Kaptein Theodor Flindt Ellerhausen som Kommandant.

Kongsvinger og befestningene på Vardåsen er sterkt knyttet til forholdene som førte til oppløsningen av unionen i 1905.

Litt historie om unionens oppløsning.

Svenskene ville ikke godta unionsoppløsningen som det Norske Stortinget vedtok den 7. juni 1905 uten en folkeavstemning.

Folkeavstemningen som ble avholdt i Norge den 13. august gav stort flertall for oppløsning. Det ble avgitt 368 392 stemmer med kun 184 neistemmer. (Fremmøteprosent hele 85,4 %. Kun menn hadde stemmerett). Situasjon etter dette ble så truende at den norske forsvarsministeren besluttet delvis mobilisering og den 16 - 18 september var hovedstyrkene marsjklare. Det lå flere tusen soldater på hver side av grensen.

Kongsvinger Befestninger hadde hatt mannskaper allerede fra 1903 med ca 240 mann. Dette ble økt utover sommeren 1905 til ca. 2400 mann. Solør skyttersamlags 700 skyttere støttet også styrkene ved Kongsvinger.

Forhandlinger med Sverige ble innledet den 31. august og etter meget krevende forhandlinger den 23. september i Karlstad (Karlstad-forliket) ble man enige.

Den 26. oktober skrev Oscar II under på at Norge var en selvstendig Nasjon.

Ett av kravene det var stor uenighet om var at de 4 store kanonene på Vardåsen skulle fjernes. Dette avsto Norge og etter tøffe forhandlinger ble de stående og det ble fred. De ble også avtalt en demilitære sone 15 km på hver side av grensen fra Elverum til Halden, som først ble opphevet i 1993. Se kartet og hele historien under fanen, «historie» her på hjemmesiden og i 1905 utstillingen i museet på festningen.

For å få frem materialer og alt man trengte til bygging, ble Monteringsveien (i dag kalt Retrettveien) nordover mot Trettbråten og ned til Sæter gård anlagt. Veien fra Trettbråten mot Bogersjøen og Esper het Kanonveien, i dag heter den også Retrettveien.

Foto: Forsvarsbygg

En større brakke var plassert på den store parkeringsplassen ved Vardefortet. Denne ble revet på slutten av 1990 tallet.

Øvelsesskyting med 8,4 cm kanonene foregikk vanligvis fra Trettbråten eller Blokkhus 1 mot myrene ved Bogersjøen. Siste skarpskyting med artilleri ble gjennomført i 1926.

Fortene ble delvis nedprioritert etter 1926.

Det faste skytset (4 stk. 12 cm tårnkanonene) ble demontert i 1939, (sendt til Bergen?) 4 stk 8,4 cm kanoner ble lagret på Vardåsen. 2 stk ble brukt i april dagene 1940, se under april dagene lengre ned i artikkelen.

Historien forteller at Blokkhus 1 ble kalt Astrid fortet etter kommandanten Kap. Theodor Flindt Ellerhausens kone, som het Astrid. Hun gikk mye tur i området og likte utsikten nedover mot Glomma og Øiset.

I forbindelse med urolighetene i 1905 ble det bygget stillinger på Urmakerberget for 7 stk. 8,4 cm feltkanoner. På høydens venstre side ble det laget en ca. 100 meter lang skyttergrav av jord og stein for liggende skyttere og bak denne en ca. 12 meter lang grav for kne stående skyttere, På Lier ved Føskeråsen ble det utbedret og bygget 3 store infanteriskanser.

Det ble opprettet nøytralitetsvern fra 1913-14 til 14.des 1918.

April dagene 1940

Det var bare igjen 4 stk. 8,4 cm feltkanonene igjen i 1940 og 2 stk. ble benyttet av Kaptein Benekert og hans Finlands frivillige mot tyskerne 16 april 1940. Kompaniet besto av 131 frivillige som kom tilbake fra Finland, Max Manus, Shetlands Larsen og andre kjente navn som blant annet Johan Koren Christie, senere generalmajor i flyvåpenet.

Da krigen kom til Norge i april 1940 hadde fortens oppsynsmann fått ordre fra den norske forsvarsledelse om å sprengte kanoene, men han syntes det var for ødeleggende så han tok ut sluttstykkene og kastet dem ut i snøen. Etter litt leting ble det funnet ett sluttstykke i snøen som ble brukt i 2 av kanonene.

Det er litt uvisst om hvor mange skudd de greide å få avfyrt. Det er sagt at flere av granatene ikke eksploderte (gammel ammunisjon?).

En del av en granat sitter fortsatt i veggen på ett hus nær Greaker.

Som kanonmannskap hadde Kaptein Benekert med seg to svensker Karl og Bertil Ekmann, som avtjent verneplikten i artilleriet og 7 nordmenn.

I boken sin forteller Max Manus at ble det dannet to stillinger nede ved Vangenspissen med to tropper og to tropper oppe ved Gullbekkfortet. Da skuddvekslingen ved Vangen spissen ble for kraftig, trakk troppene seg den bratte skråningen (unnarennet i den gamle hoppbakken) opp til fortet og videre til Sæter og videre mor Skihytta på Tjernsli og mot Odalen.

Norske tap med to døde og to sårede ble etterlatt på Sæter Gård. Kaptein Benekert anslo tyske tap til ca. 60 mann.

Dagen etterpå, 17. april var det en ny trefning ved Rustad Gård, ved Roverud, med kaptein Magnus Vangerud som sjef. Dette var ett av de hardeste slagene på Østlandet i april dagene 1940. 15 norske soldater, 2 norske sivile og minst 40 tyske soldater falt. 11 gårdsbruk ble sterkt brannskadet. I 1984 avduket Kong Olav V ett minnesmerke ved Riksvei 2, 1 km. Syd for Roverud

Kilder:

Tekst og foto, hvis ikke annet er nevnt, Kongsvinger Festnings Venner oktober 2022.

Per-Erik Rastad, Fra skarpskytterregiment til heimevern 1814-1982

Per-Øyvind Skarphol, De var der da det skjedde

Gyldenborg.

Historikk omkring navnet

Fra de eldste tider har kanskje den viktigste hovedveien mellom Norge og Sverige gått over Glomma-kneet her i Vinger. Det var et nesten sammenhengene system av elver og sjøer fra Oslofjorden (Viken) til Østersjøen, med forgreninger nordover og sørover fra de store sjøene i Sverige. Vann og is gjorde ferdseien rask og effektiv både sommer og vinter.

Fra sagaen vet vi at Harald Hårfagre dro denne veien til Sverige da han erobret Värmland fra Erik Svea konge. Av andre konger som dro samme vegen i et eller annet ærend var Håkon den gode, Olav den hellige, Kong Sverre (med 70 birkebeinere) og endelig Sverres sønnesønn, Håkon Håkonson (Lillehammers OL – maskot/birkebeinerkongen).

Det store elve- og sjøslaget her i år 1226 mellom opprøreren Sigurd Ribbung og Kong Håkon er detaljert beskrevet i Håkon Håkonssons saga. Kongen lå skjult i skogen nede ved N. Tråstad og speidet over Glomma til Hov, hvor Sigurd og hans menn hadde slått leir. Kongen hadde god hjelp av « Gunnar bonde » som ganske sikkert var bruker på Nordre Tråstad gård.

Ribbungene ble dagen etter jaget gjennom Vingersnoret og Vingersjøen. De fleste kon seg unna Kongens krigere gjennom Eidskog til Sverige.

På 1600- tallet fikk fergestedet Tråstad i Glommakneet på ny en stor strategisk betydning. Nå betydde ikke vannvegen så mye lenger. Det var nå nemlig anlagt en ride- og kjøreveg fra Oslo (Viken) opp gjennom Romerike til Vinger og videre gjennom Eidskog til Sverige.

Fra 1644/45 (Hannibalfelden) til 1720 var Danmark/Norge stadig i krig med Sverige.

På 1640/50 ble de første skanser bygget nede ved fergestedet (jordskansen). Men skansen lå lavt i terrenget og kunne lett bli utsatt for bakholdsangrep.

Tidlig på 1670-tallet bestemte stattholder Ulrik Fredrik Gyldenløve (halvbror av Kong Christian og sønn av Kong Fredrik III) at det skulle bygges et festningsanlegg oppe på toppen av Tråstadberget, som lå ca en km fra fergestedet og ca 100 meter høyere. Festningen skulle være en sperrefestning til vern om de rike Akershus len og Oplandene og som sperring av vegen fra Sverige til Kristiania. Gyldenløve hevdet at der oppe på berget kunne 300 mann forsvare seg mot 10000 mann.

Fra 1673 til 1675 lot Gyldenløve bygge et mektig tårn der oppe på toppen av berget. Det firkantete tårnet hadde en grunnflate på 90 kvadratmeter og var mot nord omgitt av en høy tykk og halvmåneformet mur med to utspringene fløyer og tørre vollgraver.

Festningsanlegg fikk navnet GYLDENBORG etter stattholder Gyldenløve.

Under Gyldenløvefeiden i januar 1676 kom den berømte svenske ingenøroffiseren Erik Dahlberg på et kortvarig spionoppdrag til Glommakneet. Dahlberg ble senere adlet, utnevnt til general og feltmarskalk. I 1695 ble han utnevnt til svensk stattholder og visekonge i Livland (Estland og Latvia).

Tidlig om morgenen den 27. januar 1676 kunne mannskapene på Gyldenborg, skimte Dahlbergs rytteravdeling 250 mann i tåken nede på isen på Vingersjøen, et par kilometer unna. Festningen hadde da tre kanonbatterier med i alt 17 kanoner. Festningen var i høyeste beredskap, for speidere hadde rapportert om Dahlbergs fremrykning. Nå dundret kanonene på Gyldenborg ut i tåken for første gang. Dahlbergs styrke trakk seg da raskt inn i skogen ved Vennersberg.

(sagnet sier at det ute på isen lå igjen noen falne svenske dragoner og et

par hester)

Dahlberg foretok en grundig rekognosering i området og laget en detaljert skisse av Glommakneet og forsvarsanleggene i festningsområdet. Denne skissen er bevart og der ser vi tydelig det store firkantete tårnet på toppen av Tråstadberget. Over står det skrevet med store tydelige bokstaver: Gyldenborg.

Dahlbergs rapport:(Relasjon om festningen Gyldenborg samt dess nærliggende orters situasjon uti Wingers socken i Norge,) er ganske omfattende og detaljert. Her står blant annet: Den nya fastningen ar kallad Gyldenborg, blagen"uti Wingers socken å ena sidan om alven Glomman, vid vagen som går från Sverige åt Kristiania ock er lagt uppå en hög bergsklippa et godt muskiterarskott ovanfor den gamla skansan eller Fargestaden.

Deretter følger en detaljert beskrivelse av festningsanlegget og av veisystemene på norsk og svensk side.

Fra 1681/82 ble festningsanlegget betydelig utvidet og forsterket, og fikk etterhvert navnet Kønings Winger, Kongens Winger og endelig Kongsvinger. Tornet Gyldenborg inngikk i det nye festningsanlegg og ble senere brukt som våpen og ammunisjonslager.

Den 7. juli 1733 sprang Gyldenløves torn i luften etter et lynnedslag. Dagen etter kom Kong Christian VI på offentlig besøk til festningen. Han bestemte på stedet at det på tomten skulle reises en stor arsenalbygning.

Festningens senere historie og dens betydning i forsvaret av landet blant annet i 1807, 1814 og ved unionens oppløsning 1905 er vel godt kjent.

Gyldenborg har som vi skjønner hatt stor betydning både i distriktet

og hele landes historie. Stor offensiv betydning hadde festningen Gyldenborg, da Gyldenløve med Gyldenborg som base erobret svensk område inn til Vaneren fra Karlstad til Vanersborg under Gyldenløvefeiden.

I våre dager ruver festningen stolt og trygg over byen og vårt Ordenshus. Den om kvelden og natten flombelyste festning ligger der oppe som en gylden borg – nesten uvirkelig – som et Soria Moria slott i eventyret, og får oss Ordensbrødre til å minnes Odd Fellow Ordenens opphøyde, gyldne mål.

Skrevet av Per S. Nordli, en av våre grunnleggere. Innsendt av Br. Andreas Hemma

God jul og godt nytt år

Hilsen Redaksjonen

Julemøte 19. desember 2022

Ett vellykket julemøte med rekordfremmøte. Her er ett glimt fra brodermåltidet hvor «kjøkkenjentene» fra Ad Astra for sin takk for en utmerket hjelp på kjøkkenet og som dyktige servitører.

Vi ser frem til en fin vintersesong med spennende møter og innvielse av en ny bror i januar.

